

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ «АЛГОРИТМ СТВОРЕННЯ ОПОРНОЇ ШКОЛИ У СВІТЛІ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН»

*Тетяна Гіджеліцька, методист НМЦ
Хмельницького ОІППО*

В Україні продовжується втілення реформи децентралізації, яка розпочалась у 2014 році. На сьогодні пройдено два етапи:

- 2014-2019 роки – передача влади від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування (сформовано новий адміністративно-територіальний устрій (відбулось добровільне об'єднання у громади) та розширено повноваження органів місцевого самоврядування);
- 2020-2021 роки – (відбувся завершальний етап об'єднання у громади та зменшення кількості районів у обласних центрах).

У результаті проведеної роботи утворено 3 райони (Кам'янець-Подільський, Хмельницький, Шепетівський) та 60 територіальних громад.

У 2022 році очікується внесення змін до Конституції України щодо децентралізації, які необхідні для подальшого просування реформи та її завершення [1].

Крім того, паралельно з реформою децентралізації відбувається і реформування освіти, а саме, продовження реформи Нової української школи, проходить етап підготовки до запровадження профільної старшої школи, яка повноцінно запрацює у 2027 році, що ставить перед місцевим самоврядуванням нові виклики - утворення мережі ліцеїв у кожній області.

На законодавчому рівні окреслено нормативно-правове забезпечення щодо створення закладу освіти, в тому числі із статусом опорного.

Нижче наводимо перелік конкретних норм, що стосуються повноважень органів місцевого самоврядування на етапі створення опорного закладу освіти в об'єднаній територіальній громаді та ті нормативно-правові акти, якими має керуватись директор опорного закладу освіти у своїй діяльності.

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ, НА ПІДСТАВІ ЯКИХ СТВОРЮЄТЬСЯ ТА ФУНКЦІОНУЄ ОПОРНИЙ ЗАКЛАД ОСВІТИ

Кодекси України:

- Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV (із змінами). Документ 435-IV, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 27.04.2022,

підстава - [2191-IX](#) (Остання подія — Редакція, відбудеться 05.08.2024, підстава - [1587-IX](#).) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

- Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. Документ 436-IV, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 12.01.2022, підстава - [1962-IX](#). (Остання подія — Редакція, відбудеться 01.08.2022, підстава - [1591-IX](#).) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
- Кодекс законів про працю від 10 грудня 1971 року № 322 – VIII (із змінами). Документ 322-08, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 02.04.2022, підстава - [2153-IX](#). (Остання подія — Редакція, відбудеться пізніше, підстава - [2147^a-VIII](#).) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

Закони України:

- від 16.01.2020 № 463-IX «Про повну загальну середню освіту» (зі змінами). Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Документ 463-IX, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 01.05.2022, підстава - [2157-IX](#). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20?find=1&text=%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%2C+%D1%80%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F#w2_1
- від 05.09.2017 № 2145 «Про освіту» (із змінами). Документ 2145-VIII, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 06.04.2022, підстава - [1986-IX](#). (Остання подія — Редакція, відбудеться 05.07.2022, підстава - [1951-IX](#).) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» №222-VIII від 02.03.2015 року
- від 02.03.2015 № 222-VIII «Про ліцензування видів господарської діяльності». Документ 222-VIII, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 05.01.2022, підстава - [1965-IX](#) (Остання подія — Редакція, відбудеться 21.03.2023, підстава - [1206-IX](#).) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>
- від 11 лютого 2015 року № 183-VIII «Про відкритість використання публічних коштів» (зі змінами). Документ 183-VIII, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 24.10.2020, підстава - [912-IX](#). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text>
- від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII «Про запобігання корупції». Документ 1700-VII, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 07.05.2022, підстава - [1780-IX](#). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
- від 13 січня 2011 року № 2939-VI «Про відкритість використання публічних коштів» (зі змінами). Документ 2939-VI, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 19.02.2022, підстава - [2024-IX](#). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
- від 15.05.2003 № 755-IV «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців». Документ 755-IV, **чинний**, поточна редакція

— Редакція від 01.01.2022, підстава - [1089-IX](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

- від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» (із змінами). Документ 280/97-ВР, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 13.02.2022, підстава - [1971-IX](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text) (Остання подія — Редакція, відбудеться 26.05.2022, підстава - [1423-IX](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text)).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

- Закон України «Про місцеве самоврядування» від 21 травня 1997 року №280/97-ВР
- Закон України «Про місцеве самоврядування» від 21 травня 1997 року №280/97-ВР
- Закон України «Про місцеве самоврядування» від 21 травня 1997 року №280/97-ВР
- Закон України «Про місцеве самоврядування» від 21 травня 1997 року №280/97-ВР

Постанови Кабінету Міністрів України:

- від 19.06.2019 № 532 «Про затвердження Положення про опорний заклад освіти». Документ 532-2019-п, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 30.01.2021, підстава - [56-2021-п](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532-2019-%D0%BF?find=1&text=%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9+&w1_1).
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532-2019-%D0%BF?find=1&text=%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9+&w1_1
- від 20.01.2016 № 79 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України». Документ 79-2016-п, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 26.06.2019, підстава - [532-2019-п](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-2016-%D0%BF#Text).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-2016-%D0%BF#Text>
- від 05.08.2016 року № 609 «Про затвердження переліку органів ліцензування та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» (із змінами). Документ 609-2015-п, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 07.03.2022, підстава - [212-2022-п](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/609-2015-%D0%BF#Text).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/609-2015-%D0%BF#Text>
- від 30.12.2015 року № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» (із змінами). Документ 1187-2015-п, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 20.06.2021, підстава - [365-2021-п](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text>

Розпорядження Кабінету Міністрів України

- від 14.12.2016 №988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року». Документ 988-2016-р, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 22.08.2018, підстава - [592-2018-р](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>

Накази Міністерства освіти і науки України:

- від 06.12.2017 № 1568 «Про затвердження Типового положення про філію закладу освіти». Документ z0001-18, **чинний**, поточна редакція — Прийняття від 06.12.2017 (Остання подія — Набрання чинності, відбулась 02.02.2018.) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0001-18#Text>
- від 05.08.2016 № 944 «Про затвердження Положення про з'єднаний клас (клас-комплект) початкової школи у філії опорного закладу». Документ z1187-16, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 01.07.2021, підстава - [z0807-21](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1187-16#Text). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1187-16#Text>
- від 06.12.2010 № 1205 «Про затвердження Типових штатних нормативів закладів загальної середньої освіти». Документ z1308-10, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 05.11.2021, підстава - [z1368-21](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1308-10#Text). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1308-10#Text>
- від 29.04.2002 № 284 «Про затвердження Примірного статуту ЗНЗ». Документ v0284290-02, поточна редакція — Прийняття від 29.04.2002. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0284290-02#Text>

Наказ Міністерств праці, юстиції та соціального захисту України

- від 29.07.1993 № 58 «Про затвердження Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників». Документ z0110-93, поточна редакція — Редакція від 27.07.2018, підстава - [513-2018-р](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0110-93#Text). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0110-93#Text>

Наказ Міністерства юстиції України

- від 05.03.2012 року № 368/5 «Про затвердження Вимог до написання найменування юридичної особи, її відокремленого підрозділу, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, крім організації профспілки». Документ z0367-12, **чинний**, поточна редакція — Редакція від 31.05.2019, підстава - [z0495-19](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0367-12#Text). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0367-12#Text>

Роз'яснення Міністерства юстиції України

- від 08.02.2021 № 5427/2312-33-21/7.2.3 «Щодо надання роз'яснення» https://auc.org.ua/sites/default/files/sectors/u-22910/minyust_pro_liceyi.pdf

Роз'яснення Міністерств економіки, юстиції, фінансів та статистики

- від 16.07.1996 № 17-3-5 з питань діючого законодавства щодо послідовності здійснення скасування державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності, їх ліквідації та виключення з Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України. Документ v5_93200-96, поточна редакція — Прийняття від 16.07.1996. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v5_93200-96#Text

Виходячи із нормативної бази можна сформулювати алгоритм створення опорного закладу освіти у об'єднаній територіальній громаді мовою закону.

СТВОРЕННЯ ТА УТРИМАННЯ МЕРЕЖІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Створення закладів освіти, що є опорними, забезпечує розвиток якісної, доступної шкільної освіти, сприяє раціональному й ефективному використанню ресурсів та є одним із механізмів реформування системи загальної середньої освіти й упорядкування шкільної мережі.

Відповідно до *частини 1 статті 13 Закону «Про освіту» (далі – Закон № 2145)* для забезпечення територіальної доступності повної загальної середньої освіти органи місцевого самоврядування створюють і утримують мережу закладів освіти та їхніх філій. Кожна особа має право здобувати початкову та базову середню освіту в закладі освіти (його філії), що найбільш доступний та наближений до місця проживання особи. Право особи здобувати початкову та базову середню освіту у державному або комунальному закладі освіти (його філії), за яким закріплена територія обслуговування, на якій проживає ця особа, гарантується, що не обмежує право особи обрати інший заклад освіти.

З метою створення умов для здобуття загальної середньої освіти, раціонального та ефективного використання наявних ресурсів і матеріально-технічної бази заклад освіти може мати статус опорного (*абзац перший частини 2 статті 13* вище зазначеного Закону) [4].

Абзац 1 частини 1 статті 32 Закону «Про повну загальну середню освіту» (далі – Закон № 463) передбачає формування мережі закладів загальної середньої освіти відповідно до законодавства з урахуванням соціально-економічної та демографічної ситуації, а також відповідно до культурно-освітніх та інших потреб територіальної громади та /або суспільства [5].

ПОРЯДОК СТВОРЕННЯ ОПОРНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Процедура створення закладу освіти, в тому числі й опорного чітко визначена на законодавчому рівні.

У *2 абзаці пункту 30 частини 1 статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», у 1, 2 та 3 частинах статті 66 Закону України «Про освіту», пункті 9 «Положення про опорний заклад освіти» та частині 1 32 статті Закону України «Про повну загальну середню освіту»* зазначено, що засновником приймається рішення щодо *створення*, реорганізації, ліквідації чи перепрофілювання (зміну типу) закладу загальної середньої освіти незалежно від підпорядкування, типу і форми власності.

Безпосередньо у *пункті 9 Положення* зазначено, що засновник *утворює, ліквідовує, реорганізовує чи перепрофілює* (змінює тип) опорний заклад освіти та його філії (у тому числі шляхом реорганізації закладів освіти, що належать до сфери його управління) відповідно до вимог законодавства

Уряд вніс зміни до Положення про освітній округ і опорний заклад освіти, які узгоджують документ із чинним законодавством. Відповідне рішення Кабінет Міністрів ухвалив 27 січня 2021 року з метою усунути неузгодженості між законами *«Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» та Положенням про опорний заклад освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів від 19 червня 2019 року № 532 (зі змінами) (далі – Положення).*

Останній документ врегульовує питання правового статусу, порядку утворення та основних засад діяльності опорного закладу освіти.

Опорний заклад освіти - це заклад загальної середньої освіти, що має у своєму складі філії та/або здійснює підвезення здобувачів освіти, педагогічних працівників (за потреби) до цього закладу і у зворотному напрямку, а також забезпечений кваліфікованими педагогічними кадрами, має сучасну матеріально-технічну і навчально-методичну базу, безпечне освітнє середовище та спроможний відповідно до вимог цього Закону забезпечувати здобуття на належному рівні початкової, базової та/або профільної середньої освіти на рівні державних стандартів [5].

Третім пунктом Положення визначено, що опорний заклад освіти є юридичною особою, має рахунки в органах Казначейства, самостійний баланс, штамп, печатку. Кількість здобувачів освіти опорного закладу освіти (без урахування їх кількості у філіях) повинно становити не менш як 200 осіб.

Написання найменування опорного закладу освіти та його філій здійснюється відповідно до законодавства. Найменування філії повинно вказувати на приналежність до опорного закладу освіти, у складі якого вона утворена [2].

Філія закладу освіти - це територіально відокремлений структурний підрозділ закладу освіти, що не має статусу юридичної особи та діє на підставі положення, затвердженого засновником відповідного закладу освіти на основі *Типового положення про філію закладу освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 06.12.2017 № 1568*. Філії закладу освіти можуть утворюватися з метою наближення місця навчання дітей до їхнього місця проживання у відповідному населеному пункті [4].

Філія забезпечує здобуття початкової освіти, а також за рішенням засновника - базової середньої освіти [2].

Початкова школа може забезпечувати здобуття початкової освіти дітьми (незалежно від їх кількості) одного або різного віку, які можуть бути об'єднані в один або в різні класи (групи). Освітній процес у такій школі може організовуватися одним чи кількома вчителями або в будь-якій іншій формі, яка є найбільш зручною та доцільною для забезпечення здобуття дітьми початкової освіти відповідно до стандарту початкової освіти.

Особи, які здобувають повну загальну середню освіту, проживають у сільській місцевості і потребують підвезення до закладу освіти і у зворотному напрямку, забезпечуються таким підвезенням за кошти місцевих бюджетів, у тому числі із забезпеченням доступності відповідного транспорту для осіб з порушенням зору, слуху, опорно-рухового апарату та інших маломобільних груп населення.

Органи місцевого самоврядування різних адміністративно-територіальних одиниць мають право прийняти з урахуванням потреб і пропозицій територіальних громад спільне рішення про організацію здобуття початкової, базової та профільної середньої освіти в закладі освіти (його філії) та забезпечення підвезення здобувачів освіти до нього і у зворотному напрямку [4].

Відповідно до *пункту 5 Положення* засновник для прийняття рішення про утворення опорного закладу освіти та його філій зобов'язаний:

- провести аналіз рівня матеріально-технічного забезпечення та кадрового потенціалу закладів освіти, культури, фізичної культури і спорту, що належать до сфери його управління, з урахуванням методичних рекомендацій МОН та Мінрегіону;
 - вивчити стан впровадження профільної середньої освіти у закладах освіти та якість надання освітніх послуг;
 - спрогнозувати витрати на зміцнення матеріально-технічної бази опорних закладів освіти та їх філій, створення в них нового освітнього простору, придбання шкільних автобусів з метою організації підвезення здобувачів освіти і педагогічних працівників до місця навчання, роботи та до місця проживання, введення у разі потреби додаткових посад педагогічних працівників, створення безперешкодного (безбар'єрного) середовища для осіб з особливими освітніми потребами;
 - організувати проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед громадськості щодо утворення опорних закладів освіти та їх філій.
- На підставі *пункту 7 Положення* засновником приймається рішення щодо:
- особливостей організації освітнього процесу в опорному закладі освіти та його філіях;
 - порядку організації підвезення здобувачів освіти і педагогічних працівників до місця навчання, роботи та місця проживання відповідно до розкладу уроків опорного закладу освіти та його філій;
 - питання забезпечення сучасною матеріально-технічною базою опорного закладу освіти та його філій;
 - інших питань діяльності опорного закладу освіти та його філій [2].

На ці норми необхідно посилається у рішеннях рад щодо створення, реорганізації чи перепрофілювання закладу освіти.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Відповідно до *частини 2 статті 24 Закону № 2145* управління закладом освіти в межах повноважень, визначених законами та установчими документами закладу, здійснюють:

- засновник (засновники);
- керівник закладу освіти;
- колегіальний орган управління закладу освіти;
- колегіальний орган громадського самоврядування;
- інші органи, передбачені спеціальними законами та/або установчими документами закладу освіти.

Засновник закладу освіти - це орган державної влади від імені держави, відповідна рада від імені територіальної громади (громад), фізична та/або юридична особа, рішенням та за рахунок майна яких засновано заклад освіти або які в інший спосіб відповідно до законодавства набули прав і обов'язків засновника [4].

Права та обов'язки засновника (засновників) закладу освіти визначені у *статті 25 Закону «Про освіту»* та *частині 2 статті 37 Закону «Про повну загальну середню освіту»*.

Стаття 37 «Про повну загальну середню освіту» передбачає, що засновник закладу загальної середньої освіти або уповноважений ним орган (посадова особа):

- затверджує статут (його нову редакцію), укладає засновницький договір у випадках, визначених законом;
- затверджує положення про конкурс на посаду керівника закладу загальної середньої освіти та склад конкурсної комісії;
- приймає рішення про проведення конкурсу на посаду керівника закладу загальної середньої освіти;
- затверджує за поданням закладу загальної середньої освіти стратегію розвитку такого закладу;
- фінансує виконання стратегії розвитку закладу загальної середньої освіти (крім приватних та корпоративних закладів загальної середньої освіти), у тому числі здійснення інноваційної діяльності закладом освіти;
- утворює та ліквідує структурні підрозділи у заснованих ним закладах загальної середньої освіти;
- здійснює контроль за використанням закладом загальної середньої освіти публічних коштів;
- здійснює контроль за недопущенням привілеїв чи обмежень (дискримінації) за ознаками віку, статі, раси, кольору шкіри, стану здоров'я, інвалідності, особливих освітніх потреб, громадянства, національності, політичних, релігійних чи інших переконань, місця проживання, мови спілкування, походження, сімейного, соціального та майнового стану, складних життєвих обставин, наявності судимості та іншими ознаками;
- затверджує кошторис закладу загальної середньої освіти, у тому числі обсяг коштів, що передбачається на підвищення кваліфікації педагогічних працівників, та контролює його виконання;
- реалізує інші права, передбачені цим Законом та іншими актами законодавства.

Крім того, зобов'язаний забезпечити:

- утримання та розвиток заснованого ним закладу освіти, його матеріально-технічної бази на рівні, достатньому для виконання вимог державних стандартів, ліцензійних умов провадження освітньої діяльності у сфері загальної середньої освіти, вимог трудового законодавства, оплати праці педагогічних та інших працівників, охорони праці, безпеки життєдіяльності, пожежної безпеки тощо;
- дотримання принципів універсального дизайну та/або розумного пристосування під час проектування, будівництва та реконструкції будівель, споруд, приміщень закладів загальної середньої освіти;
- можливість учнів продовжити навчання на відповідному рівні освіти у разі реорганізації чи ліквідації закладу загальної середньої освіти;
- оприлюднення всієї публічної інформації відповідно до вимог законів України «Про освіту», «Про доступ до публічної інформації» та «Про відкритість використання публічних коштів» [5].

Згідно з частиною 1 статті 26 Закону № 2145 **керівник закладу освіти** здійснює безпосереднє управління закладом і несе відповідальність за

освітню, фінансово-господарську та іншу діяльність закладу освіти. Повноваження (права і обов'язки) та відповідальність керівника закладу освіти визначаються законом та установчими документами закладу освіти. Керівник є представником закладу освіти у відносинах з державними органами, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами і діє без довіреності в межах повноважень, передбачених законом та установчими документами закладу освіти [4].

Звертаємо також увагу на те, що в Законах України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» суттєво збільшено кількість повноважень педагогічної ради закладу освіти. Рішення педагогічної ради вводяться в дію рішеннями керівника закладу.

КОНКУРС НА ОПОРНИЙ ЗАКЛАД

Пункт 6 Положення передбачає присвоєння засновником закладу загальної середньої освіти статусу опорного за результатами конкурсу, проведеного відповідно до затверджених ним умов:

Під час проведення конкурсу обов'язково враховуються:

- рівень забезпечення кваліфікованими педагогічними кадрами;
- наявність сучасної матеріально-технічної бази (належним чином обладнаних спортивних об'єктів, кабінетів природничо-математичного та іншого спрямування, лабораторій, навчальних майстерень, комп'ютерного і мультимедійного обладнання, швидкісного доступу до Інтернету тощо);
- укомплектування бібліотечного фонду підручниками, науково-методичною, художньою та довідковою літературою;
- наявність та зручність автомобільних доріг з твердим покриттям для забезпечення безпечного підвезення здобувачів освіти і педагогічних працівників до місця навчання, роботи та місця проживання [2].

КОНКУРС НА ПОСАДУ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Відповідно до *частини 1 статті 38 Закону «Про повну загальну середню освіту»* керівником закладу загальної середньої освіти може бути особа, яка є громадянином України, вільно володіє державною мовою, має вищу освіту ступеня не нижче магістра, стаж педагогічної та/або науково-педагогічної роботи не менше трьох років, організаторські здібності, стан фізичного і психічного здоров'я, що не перешкоджає виконанню професійних обов'язків, пройшла конкурсний відбір та визнана переможцем конкурсу відповідно до цього Закону.

Крім того, повноваження керівника закладу загальної середньої освіти визначаються законодавством та установчими документами закладу освіти.

Згідно *частини 2 статті 38* зазначеного вище Закону не може обіймати посаду керівника закладу загальної середньої освіти особа, яка:

- є недієздатною або цивільна дієздатність якої обмежена;
- має судимість за вчинення злочину;
- позбавлена права обіймати відповідну посаду;
- за рішенням суду визнана винною у вчиненні корупційного правопорушення;

- за рішенням суду визнана винною у вчиненні правопорушення, пов'язаного з корупцією;
- підпадає під заборону, встановлену Законом України «Про очищення влади».

Згідно з *частиною 5 статті 38 Закону № 463* керівник закладу загальної середньої освіти має права та обов'язки педагогічного працівника, визначені Законом України «Про освіту», та несе відповідальність за виконання обов'язків, визначених законодавством, установчими документами закладу освіти і строковим трудовим договором.

Засновником державного чи комунального закладу загальної середньої освіти або уповноваженим ним органом (посадовою особою) на виконання *частини 2 статті 38 Закону «Про повну загальну середню освіту»* приймається рішення про проведення конкурсу на посаду керівника закладу освіти:

- одночасно з прийняттям рішення про утворення нового закладу загальної середньої освіти;
- не менше ніж за два місяці до завершення строкового трудового договору, укладеного з керівником закладу загальної середньої освіти;
- не пізніше десяти робочих днів з дня дострокового припинення договору, укладеного з керівником відповідного закладу загальної середньої освіти, чи визнання попереднього конкурсу таким, що не відбувся.

Оголошення про проведення конкурсу оприлюднюється на офіційному вебсайті засновника та на офіційному вебсайті закладу освіти (за наявності) наступного робочого дня після прийняття рішення про проведення конкурсу та повинне містити:

- найменування і місцезнаходження закладу освіти;
- найменування посади та умови оплати праці;
- кваліфікаційні вимоги до керівника закладу освіти відповідно до цього Закону;
- вичерпний перелік, кінцевий строк і місце подання документів для участі в конкурсі;
- дату та місце початку конкурсного відбору, етапи його проведення та тривалість;
- прізвище та ім'я, номер телефону та адресу електронної пошти особи, уповноваженої надавати інформацію про конкурс та приймати документи для участі в конкурсі (*частина 3 статті 38 Закону № 463*).

Для проведення конкурсу засновник формує та затверджує конкурсну комісію чисельністю від 6 до 15 осіб, до складу якої на паритетних засадах входять представники:

- засновника (посадові особи органу державної влади чи депутати відповідного представницького органу місцевого самоврядування (не більше однієї особи від однієї фракції чи групи);
- відповідної місцевої державної адміністрації чи територіального органу центрального органу виконавчої влади із забезпечення якості освіти (державні службовці);
- інститутів громадянського суспільства (громадських об'єднань керівників закладів освіти, професійних об'єднань педагогічних працівників, районної (міської) профспілкової організації та інших громадських

формувань, а також експертів, фахівців у сфері загальної середньої освіти тощо).

Вимоги до членів конкурсної комісії та порядок її формування визначаються положенням про конкурс на посаду керівника закладу загальної середньої освіти.

До складу конкурсної комісії не може бути включена особа, яка:

- визнана в установленому законом порядку недієздатною або цивільна дієздатність якої обмежена;
- має судимість або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;
- відповідно до *Закону України «Про запобігання корупції»* є близькою особою учасника конкурсу або особою, яка може мати конфлікт інтересів.

У роботі конкурсної комісії з правом дорадчого голосу можуть брати участь представники органів громадського самоврядування закладу освіти, на посаду керівника якого оголошено конкурс.

Члени конкурсної комісії зобов'язані:

- брати участь у роботі конкурсної комісії та голосувати з питань порядку денного;
- заявляти самовідвід у разі наявності чи настання підстав, передбачених цією статтею, що унеможливають їх участь у складі конкурсної комісії.

Конкурсна комісія є повноважною за умови присутності на засіданні не менше двох третин її затвердженого складу. Конкурсна комісія приймає рішення більшістю голосів від її затвердженого складу. У разі рівного розподілу голосів вирішальним є голос голови конкурсної комісії.

Рішення конкурсної комісії оформляється протоколом, який підписується всіма присутніми членами конкурсної комісії та оприлюднюється на офіційному вебсайті засновника протягом наступного робочого дня з дня проведення засідання конкурсної комісії.

Конкурсна комісія та її члени діють на засадах неупередженості, об'єктивності, незалежності, недискримінації, відкритості, прозорості, доброчесності. Не допускаються будь-які втручання в діяльність конкурсної комісії, тиск на членів комісії та учасників конкурсу.

Для участі в конкурсі подаються такі документи:

- заява про участь у конкурсі з наданням згоди на обробку персональних даних відповідно до *Закону України «Про захист персональних даних»*;
- автобіографія та/або резюме (за вибором учасника конкурсу);
- копія паспорта громадянина України;
- копія документа про вищу освіту (з додатком, що є його невід'ємною частиною) не нижче освітнього ступеня магістра (спеціаліста);
- документ, що підтверджує вільне володіння державною мовою;
- копія трудової книжки чи інших документів, що підтверджують стаж педагогічної (науково-педагогічної) роботи не менше трьох років на день їх подання (крім приватних та корпоративних закладів освіти);
- довідка про відсутність судимості;
- довідка про проходження попереднього (періодичного) психіатричного огляду;

- мотиваційний лист, складений у довільній формі.

Особа може надати інші документи, що підтверджують її професійні та/або моральні якості.

Визначені у цьому пункті документи подаються особисто (або уповноваженою згідно з довіреністю особою) до конкурсної комісії у визначений в оголошенні строк, що може становити від 20 до 30 календарних днів з дня оприлюднення оголошення про проведення конкурсу.

Уповноважена особа приймає документи за описом, копію якого надає особі, яка їх подає.

Протягом п'яти робочих днів з дня завершення строку подання документів для участі в конкурсі конкурсна комісія:

- перевіряє подані документи щодо відповідності установленим вимогам;
- приймає рішення про допущення та/або недопущення до участі у конкурсі;
- оприлюднює на офіційному вебсайті засновника перелік осіб, допущених до участі у конкурсному відборі (далі - кандидати).

До участі у конкурсі не можуть бути допущені особи, які:

- не можуть обіймати посаду керівника закладу загальної середньої освіти відповідно до цього Закону;
- подали не всі документи, визначені цим Законом, для участі в конкурсі;
- подали документи після завершення строку їх подання.

Засновник зобов'язаний організувати та забезпечити ознайомлення кандидатів із закладом загальної середньої освіти, його трудовим колективом та представниками органів громадського самоврядування такого закладу не пізніше п'яти робочих днів до початку проведення конкурсного відбору.

Конкурсний відбір переможця конкурсу здійснюється за результатами:

- перевірки знання законодавства у сфері загальної середньої освіти, зокрема цього Закону, Закону України «Про освіту» та інших нормативно-правових актів у сфері загальної середньої освіти;
- перевірки професійних компетентностей шляхом письмового виконання ситуаційного завдання;
- публічної та відкритої презентації державною мовою перспективного плану розвитку закладу загальної середньої освіти, а також надання відповідей на запитання членів конкурсної комісії в межах змісту конкурсного випробування.

Перелік питань для перевірки знання законодавства у сфері загальної середньої освіти затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Форма перевірки знання законодавства (письмове чи комп'ютерне тестування), зразок ситуаційного завдання та критерії їх оцінювання визначаються у положенні про конкурс на посаду керівника закладу загальної середньої освіти.

Засновник зобов'язаний забезпечити відеофіксацію та (за можливості) відеотрансляцію конкурсного відбору з подальшим оприлюдненням на своєму офіційному вебсайті відеозапису протягом одного робочого дня з дня його проведення.

Конкурсна комісія протягом двох робочих днів з дня завершення конкурсного відбору визначає переможця конкурсу та оприлюднює результати конкурсу на офіційному вебсайті засновника.

За результатами конкурсних випробувань конкурсна комісія визначає переможця конкурсу або визнає конкурс таким, що не відбувся.

Не може бути визначено переможцем конкурсу особу, яка не може обіймати посаду керівника закладу загальної середньої освіти відповідно до цього Закону.

Загальна тривалість конкурсу не може перевищувати двох місяців з дня його оголошення.

Конкурсна комісія визнає конкурс таким, що не відбувся, якщо:

- відсутні заяви про участь у конкурсі;
- до участі в конкурсі не допущено жодного кандидата;
- жоден із кандидатів не визначений переможцем конкурсу.

У разі визнання конкурсу таким, що не відбувся, проводиться повторний конкурс.

Протягом трьох робочих днів з дня оприлюднення рішення про переможця конкурсу посадова особа засновника (голова відповідної ради чи керівник державного органу) або керівник уповноваженого ним органу (структурного підрозділу з питань освіти) призначає переможця конкурсу на посаду та укладає з ним строковий трудовий договір.

Не може бути укладено трудовий договір з особою, яка не може обіймати посаду керівника закладу загальної середньої освіти відповідно до цього Закону [5].

ОБРАННЯ, ПРИЗНАЧЕННЯ НА ПОСАДУ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ З ПОСАДИ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Відповідно до частини 1 статті 39 Закону України «Про повну загальну середню освіту» керівник закладу загальної середньої освіти *обирається* на посаду за результатами конкурсу, що проводиться відповідно до вимог цього Закону та положення про конкурс, затвердженого засновником або уповноваженим ним органом (посадовою особою).

Трудовий договір укладається на шість років на підставі рішення конкурсної комісії. Після закінчення строку, на який укладено строковий трудовий договір, трудові відносини припиняються та не можуть бути продовжені на невизначений строк.

З особою, яка призначається на посаду керівника закладу загальної середньої освіти вперше, укладається трудовий договір строком на два роки. Після закінчення строку дії такого строкового трудового договору та за умови належного його виконання сторони мають право продовжити строк дії відповідного строкового трудового договору ще на чотири роки без проведення конкурсу.

Особа не може бути керівником одного і того ж закладу загальної середньої освіти більше ніж два строки підряд (крім тих, що розташовані в населених пунктах з одним закладом загальної середньої освіти). До першого

шестирічного строку включається дворічний строк перебування на посаді керівника закладу загальної середньої освіти, призначеного вперше.

Керівник закладу загальної середньої освіти звільняється з посади у зв'язку із закінченням строку трудового договору або достроково відповідно до вимог законодавства та умов укладеного трудового договору.

Припинення трудового договору з керівником комунального закладу загальної середньої освіти у зв'язку із закінченням строку його дії або його дострокове розірвання здійснюється відповідною посадовою особою засновника (головою відповідної ради чи керівником державного органу) або керівником уповноваженого ним органу (структурного підрозділу з питань освіти) з підстав та у порядку, визначених законодавством про працю.

Підставами для дострокового звільнення керівника закладу загальної середньої освіти, які повинні бути передбачені у трудовому договорі, є:

- порушення вимог цього Закону щодо мови освітнього процесу;
- порушення вимог статей 30 і 31 Закону України «Про освіту»;
- порушення прав учнів чи працівників, встановлене рішенням суду, яке набрало законної сили;
- систематичне неналежне виконання інших обов'язків керівника, визначених цим Законом;
- неусунення у визначений строк порушень вимог законодавства, виявлених під час інституційного аудиту чи позапланового заходу державного нагляду (контролю) [5].

СТАТУТ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Статут закладу загальної середньої освіти затверджується засновником (засновниками) або уповноваженим ним (ними) органом відповідно до *частини 2 статті 33 Закону № 463* та має містити інформацію про:

- повне та скорочене найменування;
- статус, форму власності, організаційно-правову форму та тип закладу;
- місцезнаходження;
- структурні підрозділи закладу;
- систему управління закладом, права та обов'язки органів управління, порядок прийняття ними рішень;
- мету, завдання, принципи діяльності;
- джерела надходження і порядок використання коштів і майна;
- інші положення, що визначають функції закладу загальної середньої освіти відповідно до законодавства.

Статут може містити інші положення з питань, передбачених цим Законом та/або з питань, що не врегульовані законодавством, у тому числі щодо особливостей утворення і діяльності закладу загальної середньої освіти.

Положення статуту не повинні суперечити законодавству [5].

ЛІЦЕНЗУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02 березня 2015 року було запроваджено ліцензування освітньої діяльності

закладів освіти (пункт 6 частини 1 статті 7). Згідно зі змінами, внесеними до цього положення Законом, освітня діяльність ліцензується з урахуванням особливостей, визначених спеціальними законами у сфері освіти.

У частині 1 статті 43 Закону «Про освіту» подано роз'яснення, що «Ліцензування освітньої діяльності - це процедура визнання спроможності юридичної або фізичної особи надавати освітні послуги на певному рівні освіти відповідно до ліцензійних умов».

Згідно з частиною 2 статті 43 Закону освітня діяльність провадиться на підставі ліцензії, що видається органом ліцензування відповідно до законодавства [4].

Ліцензійні умови повинні містити вичерпний перелік вимог до кадрового, навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення, обов'язкових до виконання для започаткування та під час провадження освітньої діяльності на кожному рівні повної загальної середньої освіти, вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії (частина 4 статті 45 Закону «Про повну загальну середню освіту») [5].

Впровадження зазначених кроків дозволить пришвидшити процес створення опорного закладу освіти та мінімізувати порушення законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальна інформація. Навіщо децентралізація?: Офіційний веб-портал Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/about> (дата звернення: 11.05.2022).
2. Про затвердження Положення про опорний заклад освіти: Постанова кабінету міністрів України від 19.06.2019 № 532 (зі змінами). Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.05.2022).
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (зі змінами). Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.05.2022).
4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами). Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 11.05.2022).
5. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (зі змінами). Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20?find=1&text=%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%2C+%D1%80%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F#w2_1 (дата звернення: 11.05.2022).

6. Про порядок створення опорної школи. Офіційний веб-портал Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/oporni-shkoli/stvorennya-opornoyi-shkoli> (дата звернення: 11.05.2022).